

YMPÄRISTÖVALIOKUNNAN LAUSUNTO 8/2014 vp

Valtioneuvoston selonteko julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2015—2018

Valtiovarainvaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 8 päivänä huhtikuuta 2014 lähettäessään valtioneuvoston selonteon julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2015—2018 (VNS 4/2014 vp) valmistelevasti käsiteltäväksi valtiovarainvaliokuntaan samalla päättänyt, että muut erikoisvaliokunnat voivat halutessaan antaa lausuntonsa valtiovarainvaliokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- neuvotteleva virkamies Lauri Taro, valtiovarainministeriö
- hallintojohtaja Oili Hintsala ja pääsuunnittelija Tommi Laanti, ympäristöministeriö
- toiminnanjohtaja Eero Yrjö-Koskinen, Suomen luonnonsuojeluliitto ry.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Ympäristövaliokunta toistaa vakavan huolensa ympäristöministeriön hallinnonalan kokonaisuhyksen supistumisesta. Hallinnonalan 271,2 miljoonan euron kokonaisukehys laskee esityksen mukaan siten, että vuonna 2018 kehys on enää 201 miljoonaa euroa. Kehystaso laskee siten yli 25 % vuoden 2014 talousarvioon nähden. Valiokunta katsoo, että näin voimakkaasti niukkenevat voimavarat uhkaavat jo hallinnon toimintakykyä ja mahdollisuuksia hoitaa sille kuuluvat lakisääteiset tehtävät asianmukaisesti.

Valiokunta on huolissaan ympäristöhallinnon mahdollisuudesta toimia pitkäjänteisesti ja suunnitelmallisesti ympäristöongelmien ehkäisemiseksi ja korjaamiseksi sekä rakentamisen energiatehokkuuden parantamiseksi. Merkittävimmät vähennykset aiheutuvat hallitusohjelmaan sisältyvien lisäpanostusten, kuten luonnonsuojelumäärärahan ja vihreän talouden edis-

tämissä määrärahan, poistamisesta. Vihreän talouden määrärahan tavoitteena oli rahoittaa vihreää taloutta edistäviä hankkeita erityisesti tuotannon ja kulutuksen ekotehokkuuden parantamiseksi sekä materiaalien käsittelyn ja kierrätyksen tehostamiseksi. Lisäksi poistetaan öljyntorjunta-alus Hylkeen peruskorjausmääräraha ja panostus Itämeren tilan parantamiseksi, mikä on pitkäjänteisen Itämerityön kannalta kielteistä kehitystä. Myös pilaantuneiden alueiden kunnostushankkeiden tukeminen vaikeutuu määrärahojen pienentyessä, vaikka se olisi tarkoituksenmukaista, sillä pohjavesien pilaantuminen voi aiheuttaa vahinkoja, joiden korjaaminen tulee huomattavasti ongelmien ennaltaehkäisemistä kalliimmaksi.

Mahdollisuus uusien siirtoviemärihankkeiden tukemiseen poistuu kokonaan, kun menosäästö nousee tältä osin 10 miljoonaan euroon. Hallitusohjelman mukaan yhdyskuntajätevesien

puhdistusta tehostetaan laatimalla kansallinen viemäröintiohjelma sekä edistämällä siirtoviemärihankkeita. Siirtoviemärit ovat tehokas tapa yhdyskuntien jätevesikuormituksen vähentämiseen jätevesien käsittelyä keskittämällä, mutta koska kysymys on kuntien kannalta suurista investoinneista, valtion avustukset ovat olleet tarpeen hankkeiden käynnistämiseksi. Valiokunta katsoo, että viemäröintiohjelman mukaiset hankkeet tulee toteuttaa. Hankkeiden käynnistäminen on tarkoituksenmukaista ennen haja-jätevesiasetuksen siirtymäajan päättymistä eli viimeistään vuonna 2016, joten panostukset ovat tarpeen juuri nyt.

Huolestuttavaa on myös kosteus- ja homeongelmien vähentämiseen kohdistetun rahoituksen loppuminen. Vuodelle 2015 on vielä 700 000 euron määräraha, mutta sen jälkeen erillisrahoitusta ei enää ole. Valiokunta viitaten tarkastusvaliokunnan mietinnön (TrVM 1/2013 vp — M 5/2013 vp Rakennusten kosteus- ja homeongelmat) johdosta hyväksyttyihin eduskunnan lausumiin korostaa tarkastusvaliokunnan tavoin, että investoinnit vaurioiden estämiseen ja vähentämiseen ovat välttämättömiä, sillä rakennusten kunnossapidon ja oikea-aikaisten korjausten laiminlyöntien seurauksena korjausvelan määräksi on arvioitu noin 30—50 miljardia euroa. Valiokunta muistuttaa, että eduskunta on paitsi edellyttänyt kosteus- ja homeongelmien jatkamista vuoden 2014 jälkeen myös korostanut tarvetta valtion tukiehtojen muuttamiseen siten, että ne ohjaavat ja kannustavat kuntia rakennusten suunnitelmalliseen ja ennakoivaan kunnossapitoon sekä rakennusten elinkaaren oikea-aikaisiin korjauksiin.

Pitkäjänteisen politiikan kannalta on myös ongelma, että rakennusten korjausavustuksiin suunnatun määrärahan taso laskee 25 miljoonaan euroon. Sekä kansallisen energia- ja ilmastopolitiikan tavoitteiden että kosteus- ja homeongelmien ennaltaehkäisemisen ja korjaamisen kannalta on välttämätöntä, että pitkäjänteinen myönteinen suhtautuminen rakennuskannan asianmukaiseen ylläpitoon ja korjaamiseen jatkuu. Koska korjausrakentamisen määrä ylittää jo uudisrakentamisen tason, huomion kiinnittämi-

nen korjausrakentamiseen on olennaista. Korjausrakentamisen edistämisellä on merkitystä myös työllisyyden kannalta.

Asuntopolitiikan osalta valiokunta korostaa edelleen tarvetta toimenpiteisiin kohtuuhintaisen asuntotuotannon edistämiseksi ja asuntomarkkinoiden tilan tervehdyttämiseksi. Kannattavaa, pitkäjänteistä politiikkaa on erityisryhmien investointiavustusvaltuuden nostaminen vanhusten laitoshoidon vähentämiseksi ja kotona asumisen edellytysten parantamiseksi.

Myönteisiä ratkaisuja ovat myös valtion asuntorahastosta myönnettävät määräaikaiset käynnistysavustukset, päätös yleishyödyllisyyslain säädännön ulkopuolelle sijoittuvan uuden 20-vuotisen korkotukimallin toteuttamisesta sekä nuoriso- ja opiskelija-asuntojen omavastuukoron alennus vuoden 2015 loppuun asti. Valiokunta korostaa pitkäjänteisen politiikan toteuttamisen merkitystä kohtuuhintaisen asuntotuotannon monipuolisen edistämisen kannalta myös jatkossa. Korjausavustusten tason puolittaminen kuitenkin poikkeaa tästä myönteisestä linjasta.

Valiokunta korostaa lopuksi, että ympäristöhallinnon riittävien resurssien turvaaminen lakisääteisistä tehtävistä huolehtimiseksi on olennainen osatekijä myös yritysten toimintaedellytysten turvaamiseksi ja teollisuuden investointipäätösten edistämiseksi. Aluehallintovirastojen tulee kyetä käsittelemään yritysten ympäristöluvat joutuisasti, yhteiskunnallisesti kokonaisuutena katsoen hyväksyttävästi ja ympäristönsuojelun kannalta korkeatasoisesti.

Samanaikaisesti resurssien vähentymisen kanssa vireille tulevien ympäristölupahakemusten määrä kasvaa, kun määräajaksi myönnettujen lupien tarkistaminen tulee ajankohtaiseksi ja teollisuuspäästödirektiivin voimaansaattaminen lisää lupien tarkistamisvelvollisuutta, kun ns. parasta käyttökelpoista tekniikkaa koskevat päätelmät tulevat oikeudellisesti sitoviksi. Tosiasia samalla on, että vanhaakaan hakemusruuhkaa ei ole saatu vielä puretuksi.

Myös ympäristönsuojelun jälkivalvonnan tehostamiseen on tarvetta, ja siihenkin tarvitaan resursseja. Myös elinkeino-, liikenne- ja ympä-

ristökeskusten määrärahat ovat olennaisesti vähennemässä ja virkojen täyttökielto on jo otettu käyttöön. Valiokunta vaatii vähennysten kohdentamista asiallisin perustein eikä sattumanvaraisesti eläkkeelle jäämisen myötä, jolloin vähennykset osuisivat voimakkaimmin ympäristövastuualueille, joilla henkilöstö on iäkkäintä.

Valiokunta viitaten aikaisempiin kannanottoihinsa pitää edelleen sanotuista syistä välttämättömänä, että uusia rahoitusmalleja otetaan käyttöön. Näitä ovat esimerkiksi hallinnonalan sisäiset joustavat rahoituskeinot, kuten erilaiset ruuhkanpurkumallit. Valiokunta on myös edellyttänyt ympäristönsuojelulainsäädännön uudistamista siten, että ympäristövalvonnasta voidaan periä maksuja ja maksutulot ohjataan lupaja valvontatehtäviin. Muun ohella tätä koskeva hallituksen esitys ympäristönsuojelulaiksi (HE 214/2013 vp) on parhaillaan valiokunnan käsiteltävänä. Valvontamaksun käyttöönotto ei kuitenkaan tule ratkaisemaan käsillä olevaa resurssiongelmia.

Myöskään ympäristölupamenettelyn keventämiseen tähtäävä lainmuutoshanke ennakkovalvontamenettelyjen ja lupien tarkistamismenettelyjen sujuvoittamisesta ei tarjoa nopeaa ratkaisua akuuttiin ongelmaan. Valiokunta huomauttaa, että ympäristöministeriö on käynnistänyt pilotihankkeen sujuvoittaakseen Metsä Fibren Äänekoskelle suunnitteleman biotuotetehtaan lupamenettelyjä voimassa olevan lainsäädännön mahdollistamissa rajoissa. Tarkoituksena on koota hankkeen aikana havaitut hyvät lupakäytännöt yhteen, jotta ne leviävät laajemminkin toiminnanharjoittajien ja viranomaisten toimintaan. Tämän tyyppiset hankkeet eivät kuitenkaan voi korvata sitä, että perusresurssit viranomaisytyöhön on oltava. Siten ainakin väliaikainen lisärahoitus on välttämätön.

Lausunto

Lausuntonaan ympäristövaliokunta esittää,

että valtiovarainvaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Helsingissä 25 päivänä huhtikuuta 2014

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Martti Korhonen /vas
jäs. Christina Gestrin /r
Timo Heinonen /kok
Pauli Kiuru /kok
Jukka Kärnä /sd
Jari Lindström /ps

Eeva-Maria Maijala /kesk
Tapani Mäkinen /kok
Martti Mölsä /ps
Sari Palm /kd
Raimo Piirainen /sd
Anni Sinnemäki /vihr.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Marja Ekroos.